bilimger.kz
Республикалық білім және ғылым порталы
https://bilimger.kz
ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі тіркелген — Куәлік нөмірі: ***KZ45VPY00102718***
2017

БӨЛІМ: БИОЛОГИЯ

Сегізаяқтар, кальмар, каракатица.Олардың құрылысындағы ерекшеліктер

ЖАРИЯЛАНДЫ	СІЛТЕМЕ
15.08.2017	https://bilimger.kz/16020/

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Есенгалиева Асел Утепбергеновна

Тақырыбы: Сегізаяқтар, кальмар, каракатица.Олардың құрылысындағы ерекшеліктер.

Сабақтың мақсаты:

Білімділігі – ақпараттық технология мен сын тұрғысынан ойлау технологиясын пайдалана отырып, басаяқты ұлулар класының құрылысы және маңызы жайлы білімдерін кеңейту.

Дамытушылығы – оқушылардың іс – әрекетін басқару арқылы ой таласын туғызу, оқу материалдарының мазмұнын өмірмен байланыстыру арқылы оқушының білім – біліктілігін дамыту.

Тәрбиелілігі – табиғатты, тірі жәндіктерді қорғауға, аялауға үйрету, сүйіспеншілік, қамқорлық сезімін ояту.

Құрал-жабдықтар: интерактивтік тақта, слайд, флипчарт, тірек – сызбалар, плакаттар, кітап, видеоматериал.

Сабақтың түрі: аралас сабақ

Сабақтың әдісі: анықтау, салыстыру, суреттеу, жинақтау.

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі

Келмей қалған оқушыларды белгілеп, оқушылардың сабаққа дайындығын бақылау.

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық құқықтар қорғалған.

II. Үй тапсырмасын тексеру кезеңі

I «Миға шабуыл» бөлімінде, үйге берген тапсырманы пысықтау барысында «Менен сұрақ, сізден жауап» сұрақ – жауап әдісін пайдаландым.

I – топ.

1. Ұлулардыңденеқұрылысынедентұрады? (бастан, тұлғадан, аяқтан, бақалшақтанжәнебақалшаққалдығынан).
2. Ұлулардыңбуылтыққұрттарданнегізгіайырмашылығы? (денесібуылтықтарғабөлінбейді).
3. Ұлулардыңнегізгіқозғалумүшесі? (аяқ).
4. Ұлулардыңқаны? (түссіз, көгілдірұлулар да бар).
5. Ұлулардыңтынысалумүшесі: (құрлықта – өкпемен, суда – желбезектермен).
6. Түрленіп даму дегеніміз не? (жұмыртқадандернәсілдамиды, ал дернәсілденересекжәндікөседі).
7. Қосжақтаулыұлулардепаталусебебі? (бақалшағыашып – жабылатынекіжақтаудантұрады).

II – топ.

1. Ұлулардыңкластарыната: (бауыраяқтылар, қосжақтаулылар, басаяқтылар).
2. Тұлғаданқандайерекшеқатпарлықабаттүзіледі? (шапанша «мантия»).
3. Ұлулардыңқантаратужүйесіқандай? (ашық).
4. Ұлулардыңжүрегінесипаттамабер: (жүректебірнемесеекіқұлақша, бірқарыншаболады. Жүректіжүреққабықаптайды).
5. Тура даму дегеніміз? (жұмыртқадантікелей, пішініересектерінеұқсасжасұлулардамиды).
6. Қосжақтаулыұлуларкласыныңөкілі? (айқұлақ).
7. Теңіздежәнеқұрлықтатіршілікететінжәндіктер? (бауыраяқтыұлуларкласы).

II «Қызығудыояту» бөлімінде, суретжәнеанықтауышсөздерарқылыұлудыңішкіқұрылысынқұрау.

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық құқықтар қорғалған.

ҰЛУДЫҢ ІШКІ ҚҰРЫЛЫСЫ.

ІІІ. Жаңа материалды түсіндіру.

«Мағынаны тану» бөлімінде жаңа сабаққа проблемалық сұрақ қою арқылы көштім. Бас-аяқты ұлулар класы деп аталуының себебі? (аяғы (қармалауыштары) басында болғандықтан.

Оқушыларды 2 топқа бөліп, электронды мәтіні бойынша тапсырмалар бөліп бердім.

- **І топ:** Басаяқтыұлуларкласы.
- **ІІ топ:** Басаяқтыұлуларкласыныңөкілдері.

1. **Кластер жасау.**

І топ

Олар – еңжоғарықұрылымдыжәндіктер. Бұлардабақалшақжойылыпкеткен. Суытұздыжәнеоңтүстіктегітеңіздерде, мұхиттардағанаөмірсүреді. Басаяқтыұлулар – өтеіріжәндіктер. Мысалы, тереңсукальмарыныңұзындығы – 18 м, мұның 10 метріқармалауыш.Қармалауыштыңжуандығы 20 см. Басаяқтылардыңденесібастанжәнетұлғаданқұралады. Ауызтөңірегіндеөтекүшті 8 – 10 қармалауыштарболады. Қармалауыштардыңішкіжағындабірнешеқатарсақиналанғансорғыштар бар. Сегізаяқтарқармалауыштардың жәрдемімен су түбіндежүріп, корегінаулайды. Сөйтіпбұлардыңбасындағықармалауыштараяққызметін де атқарады. Каракатица және кальмар өтебаяужүруүшінқармалауышы мен басыналдығақаратыпжүзеді. Өтешапшаңқозғалуқажетболғанжағдайдаденесініңартқыбөлігіменреактивтіқозғалады. Аяғы (қармалауыштары) басындаболғандықтан, бұлжәндіктербасаяқтыұлуларкласынажатқызылады. Басаяқтылардыңқазіргікезде 800 – гежуықтүрлері бар.

ІІ топ

Басаяқтыұлулардыңбірөкілі – **кальмар.** Шеміршектібассүйегінде ми орналасады. Бұл – оның басы. Бастыңекіжағындаүлкенкөздері бар. Оныңқұрылысыадамкөзініңқұрылысынаұқсас. Бірқызығы: көздіңбіреуібірзатты, екіншісіекіншізаттыжеке – жекекөреалады. Кальмарлар су тереңіндесағатына 50 шақырымдықжылдамдықпенжүзіп, қорегінаулайды.

Каракатица да – басаяқтыұлу. Ол су түбіналатіршілікетеді. Құмдажасырыныпжатқанасшаяндыаулайды. Жемінаулауүшінқұмға бас бөлігіндегіойыстан су атқылатады. Құмжан – жаққаұшып, асшаянкөрініпқалады. Енді

оны ұстанжеукаракатицағақиындыққелтірмейді.

Сегізаяқ су түбіндебаяуқозғалады. Өзгебасаяқтылартәріздісегізаяқжауынансиялысұйықтығыншашып, құтылыпкетеді. Бірқызығысегізаяқты «сиқырлап» ұйықтатуғаболады. Олүшінсегізаяқтыңаузынжоғарықаратып, қармалауыштарынтөменсалбыратсаболды. Олдереуұйқығабатады. Ендіоған не жасаса да сезбей, ұйықтайбереді.

1. **Бекіту.**

«Құпия сан» ойыны. Тақтадаберілгенсөйлемдердіәрөкіліңтұсынасандарменбелгілеу.

1. Бастыңекіжағындаүлкенкөздері бар.
2. Су түбіндебаяуқозғалады.
3. Құмдажасырыныпжатқанасшаяндыаулайды.
4. «Сиқырлап» ұйықтатуғаболады.
5. Сағатына 50 шақырымдықжылдамдықпенжүзіп,

қорегінаулауды.

6. Жемінаулауүшінқұмға бас бөлігіндегіойыстан су атқылатады.
7. Шеміршектібассүйегінде ми орналасады.
8. Оныңқұрылысыадамкөзініңқұрылысынаұқсас.

Каракатица

Кальмар

Сегізаяқ

3, 6,

1, 5, 7, 8,

2, 4,

1. **Қорытындылау.**

«Сыр сандыққа» көшу. Сандықтыңішіндеұлулардыңсуреттеріжасырылған, солардыңатынатау.

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық құқықтар қорғалған.

VII. Үйтапсырмасы. АВС – деңгейінежауап беру. 207 бет.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі
© 2026 **Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы**. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.